

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Zmiana klimatu i jej wpływ na gospodarkę

(opinia z inicjatywy własnej)

(C/2025/102)

Sprawozdawca: **Juraj SIPKO**

Doradczynie i doradcy	Petr ZAHRADNÍK (z ramienia sprawozdawcy)
Decyzja Zgromadzenia Planarnego	18.1.2024
Podstawa prawna	Art. 52 ust. 2 regulaminu wewnętrznego
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja ds. Unii Gospodarczej i Walutowej oraz Spójności Gospodarczej i Społecznej
Data przyjęcia przez sekcję	11.10.2024
Data przyjęcia na sesji plenarnej	23.10.2024
Sesja plenarna nr	591
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	130/3/3

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES przypomina, że zmiana klimatu jest przede wszystkim wynikiem działalności człowieka. Doprowadziło to do podnoszenia się poziomu mórz, wyższych temperatur, pożarów lasów oraz częstych, gwałtownych burz, które spowodowały rozległe powodzie. Zmiana klimatu powoduje również nieoczekiwane szkody, a także ofiary śmiertelne. Dodatkowo EKES podkreśla, że w przyrodzie wszystko jest ze sobą powiązane. Jeżeli w przyrodzie panuje równowaga, wówczas istnieją warunki dla dobrego wzrostu gospodarczego i zdrowej ludności. Oznacza to, że należy przyjąć **długoterminową strategię ochrony zdrowia publicznego** w związku z niedającymi się przewidzieć skutkami zmiany klimatu.

1.2. EKES uważa, że zmiana klimatu stanowi zagrożenie egzystencjalne dla rozwoju gospodarczego i społecznego w państwach członkowskich UE i ma bardzo negatywny wpływ zarówno na rozwój makroekonomiczny, jak i mikroekonomiczny, biznes, stabilność finansową i społeczną, infrastrukturę i zdrowie ludzkie.

1.3. EKES podkreśla, że należy niezwłocznie przyjąć oraz wdrożyć wszelkie niezbędne środki dla ograniczenia emisji (łagodzenie) i przystosowania się do nowych warunków (dostosowanie), w tym wprowadzić ceny na emisje i podatki od emisji dwutlenku węgla, zgodnie z ostatnimi zaleceniami Komisji Europejskiej. Koszt społeczny emisji dwutlenku węgla, odpowiadający wartości pieniężnej szkód wyrządzonych w społeczeństwie przez każdą dodatkową tonę metryczną emisji CO₂, powinien stać się kluczowym wskaźnikiem kształtującym politykę klimatyczną w UE.

1.4. Komitet uważa, że inwestycje związane ze zmianą klimatu stanowią historyczną szansę gospodarczą na wsparcie i wykorzystanie ogromnego potencjału w zakresie innowacji i rozwoju w państwach członkowskich UE. Doprowadzi to również do fundamentalnych, historycznie bezprecedensowych zmian zarówno w strukturze gospodarki, jak i w społeczeństwie. Wsparcie dla walki ze zmianą klimatu wymaga szerokiego konsensusu społecznego. EKES wzywa do włączenia dialogu społecznego i rokowań zbiorowych do dyskusji na temat transformacji klimatycznej na wszystkich poziomach.

1.5. EKES zwraca uwagę, że oprócz wykorzystania cennego potencjału wzrostu, kolejnym kluczowym długoterminowym skutkiem reakcji gospodarczej na zmianę klimatu są niższe koszty bieżące dla gospodarki i społeczeństwa. W związku z tym kluczowe znaczenie ma zmniejszenie negatywnych efektów zewnętrznych, które szkodzą środowisku naturalnemu i nasilają niekorzystne skutki zmiany klimatu.

1.6. EKES jest w pełni świadomy tego, że reakcja na zmianę klimatu jest bardzo trudna pod względem potrzeb inwestycyjnych (przy jednoczesnym unikaniu dużych aktywów osieroconych w wyniku transformacji spowodowanej zmianą klimatu) oraz wysiłków finansowych i budżetowych. Należy zadbać o to, by nie doszło do dalszych zakłóceń równowagi gospodarczej, np. do niezrównoważonego pogłębienia deficytu budżetowego i długu publicznego oraz do osłabienia stabilności sektora finansowego, w szczególności sektora ubezpieczeń.

1.7. EKES zdaje sobie sprawę, że nieodpowiednia reakcja lub nierozwiązanie problemów wynikających ze zmiany klimatu może prowadzić do ogromnych zagrożeń, zarówno pod względem wzrostu gospodarczego, jak i, w konsekwencji, szkód dla społeczeństwa. Może również prowadzić do niekontrolowanej inflacji, w szczególności inflacji powodującej wzrost kosztów, a ostatecznie do szkodliwego obniżenia poziomu życia.

1.8. EKES uważa, że nie wolno lekceważyć znaczenia szeroko rozumianego czynnika ludzkiego w reagowaniu na zmianę klimatu. Zmiana klimatu prawdopodobnie doprowadzi do fundamentalnych i długoterminowych przemian na rynku pracy, wymagających bardziej odpornej i elastycznej siły roboczej oraz uczenia się przez całe życie w nowych dziedzinach.

1.9. EKES podkreśla, że należy przyjąć i wdrożyć środki w celu zapewnienia systematycznej analizy, oceny i prognozowania wpływu zmiany klimatu na rozwój gospodarczy i społeczny państw członkowskich. Poza ograniczeniem emisji (fizyczne ograniczanie ryzyka) środki te powinny być nastawione na zmiany w strukturze gospodarki (przejście od zagrożeń do dostosowania) oraz na procesy spowodowane zmianą klimatu i jej wpływem na nieprzewidywalne międzynarodowe przepływy migracyjne.

1.10. Zmiana klimatu wpływa na każdy kraj, który jest częścią gospodarki światowej. Dlatego EKES uważa, że w odpowiedzi na zmianę klimatu wszystkie działania muszą być skoordynowane i dostosowane do siebie na szczeblu międzynarodowym. W tym kontekście EKES zdecydowanie popiera wysiłki UE na rzecz priorytetowego traktowania walki ze zmianą klimatu. Będzie to wymagało wspólnego zaangażowania na szczeblach: krajowym, regionalnym i lokalnym, unijnym oraz globalnym we wszystkich dziedzinach – m.in. w gospodarce i w sferze społecznej. Konieczne będą także jasne, wyraźnie zdefiniowane role i obowiązki na wszystkich szczeblach procesu decyzyjnego.

2. Podstawowe tło i fakty

2.1. W ciągu ostatnich czterech lat gospodarki państw członkowskich UE stanęły w obliczu trzech realnych wstrząsów zewnętrznych i systemowych. COVID-19, konflikty wojskowe i zmiana klimatu miały na nie znaczący negatywny wpływ. Jako jeden z wyżej wymienionych wstrząsów zmiana klimatu stanowi zagrożenie egzystencjalne dla dalszego rozwoju gospodarek państw UE w perspektywie średnio- i długoterminowej.

2.2. Koszty braku działań na rzecz przeciwdziałania zmianie klimatu będą bardzo wysokie. Wstępne szacunki wskazują, że roczne koszty w latach 2024–2030 wyniosą 600 mld EUR. Straty gospodarcze wynikające z większej śmiertelności, gorszego stanu zdrowia, mniejszej wydajności oraz krótszego życia będą miały bezpośredni wpływ na perspektywy gospodarcze, zwłaszcza biorąc pod uwagę wykładniczy (nie linearny) rodzaj oddziaływania każdej dodatkowej tony wyemitowanego CO₂. Na przykład zgodnie ze sprawozdaniem Lancet Countdown z 2023 r.⁽¹⁾ w skali całego świata w 2023 r. stracono 490 mld godzin produktywnej pracy z powodu samych fal upałów, a liczba ta będzie nadal rosła, zważywszy na tendencje w tym zakresie. Dlatego też odroczenie finansowania na działania zarówno na rzecz łagodzenia zmiany klimatu, jak i przystosowania się do niej bardzo negatywnie odbije się na całej gospodarce, infrastrukturze i rolnictwie, a także na zdrowiu ludności. Z tych rozważań jasno wynika, że zmiana klimatu powinna być głównym priorytetem politycznym UE i państw członkowskich. Z instytucjonalnego punktu widzenia przyjęcie Zielonego Ładu⁽²⁾ wprowadziło szereg istotnych i systemowych wymogów w zakresie walki ze zmianą klimatu oraz jej nieprzewidywanym i bezprecedensowym wpływem na wszystkie ważne obszary oddziałujące na gospodarkę UE.

⁽¹⁾ Sprawozdanie Lancet Countdown z 2023 r. w sprawie zdrowia i zmiany klimatu.

⁽²⁾ Realizacja Europejskiego Zielonego Ładu.

2.3. Zmiana klimatu ma bezpośredni wpływ na wskaźniki makroekonomiczne, stabilność finansową i społeczną, gospodarkę realną, handel międzynarodowy, infrastrukturę i rolnictwo, a także na zdrowie ludności. Zarazem zmiana klimatu szczególnie negatywnie odbija się na sytuacji osób starszych i na starzejących się społeczeństwach, zwiększając śmiertelność. Zmieniające się warunki są dotkliwe zwłaszcza dla osób starszych, którzy muszą dostosować swoje środowisko życia. To samo dotyczy również dzieci i młodzieży.

2.4. EKES zauważa, że na poziomie makroekonomicznym w dziedzinie polityki pieniężnej oczekuje się, że zmiana klimatu doprowadzi do wyższych stóp inflacji, a tym samym do wyższych stóp procentowych, pogorszenia warunków pracy i trudniejszego rynku pracy, spadku wydajności pracy, a w konsekwencji do spowolnienia wzrostu gospodarczego. Z perspektywy budżetowej zmiana klimatu powoduje wzrost dodatkowych wydatków związanych z klęskami żywiołowymi, powodzią, pożarami lasów oraz kosztów związanych ze zniszczoną infrastrukturą⁽³⁾. Ponadto zmiana klimatu ma znaczący wpływ na bilans zewnętrzny gospodarek poszczególnych krajów UE.

2.5. Można ją uznać za negatywny efekt zewnętrzny. W tym miejscu należy podkreślić, że ten negatywny efekt zewnętrzny może prowadzić do dodatkowego wzrostu kosztów produkcji dostarczanych towarów i usług ze względu na procesy łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, co w perspektywie długoterminowej hamuje zrównoważony wzrost gospodarczy sprzyjający włączeniu społecznemu.

2.6. Z ekonomicznego punktu widzenia ważne jest, aby w odpowiedzi na zmianę klimatu jak najefektywniej zredukować i eliminować emisje i wynikające z nich zanieczyszczenia. Dlatego aby przywrócić równowagę klimatyczną i zrównoważony charakter klimatu, należy przyjąć i wdrożyć środki wobec tych, którzy generują największe zanieczyszczenia, a tym samym podważają podstawowe zasady zrównoważonego rozwoju.

2.7. Chociaż ograniczenie i stopniowe eliminowanie trwałego zanieczyszczenia planety będzie wymagało stosunkowo dużych nakładów na dodatkowe inwestycje, głównym długoterminowym zwrotem z tych inwestycji jest uniknięcie kosztów związanych ze zmianą klimatu. Bezpośrednie i pośrednie koszty finansowania skutków zmiany klimatu mogą mieć znaczący wpływ na poszczególne sektory inne niż przemysł wytwórczy, takie jak choćby ubezpieczenia i rolnictwo, a także na dziedziny działalności i regiony opierające się na tradycyjnym modelu energochłonnej produkcji.

2.8. W ramach trwającej transformacji w kierunku gospodarki ekologicznej i cyfrowej konieczne jest podjęcie kompleksowych i dalekosiężnych zmian strukturalnych, które mogą mieć znaczący wpływ nie tylko na kształt systemów gospodarczych i społecznych, ale również na sposób ich funkcjonowania. Dlatego kluczowe są partnerstwa i zintegrowane procesy z udziałem wielu zainteresowanych stron.

2.9. Należy podkreślić konsekwencje i koszty niepodejmowania działań związanych ze zmianą klimatu (koszt beczynności), które będą z czasem coraz częściej prowadzić do nieodwracalnie zakłóconych warunków klimatycznych, pogorszenia stanu zdrowia ludności, a w konsekwencji spadku wydajności pracy i wyników całej gospodarki.

2.10. Koszty inwestycji związanych ze zmianą klimatu są bardzo wysokie. Dodatkowe średnie roczne potrzeby inwestycyjne związane z osiągnięciem celów w zakresie klimatu i energii na 2030 r. oszacowano na około 480 mld EUR. Biorąc pod uwagę związek z procesem transformacji cyfrowej i zapewnienie otwartej strategicznej autonomii (zgodnie z REPowerEU)⁽⁴⁾, koszty te wyniosą 3 200 mld EUR⁽⁵⁾. Środki publiczne na rozwiązanie tego problemu będą dostępne tylko w ograniczonym stopniu: potrzebne będą również środki prywatne, które mogłyby pokryć finansowanie priorytetowych obszarów reagowania na zmianę klimatu.

2.11. Opracowywanie i wdrażanie środków w zakresie zmiany klimatu musi być również spójne z innymi aktualnymi procesami w gospodarce światowej, by zapewnić skuteczne funkcjonowanie UE. Procesy te dotyczą przede wszystkim obecnych napięć geopolitycznych i rozwoju sytuacji geoeconomicznej, bezpieczeństwa gospodarczego, żywnościowego, energetycznego i zdrowotnego, a także zapewnienia stabilności społecznej i długofalowej konkurencyjności⁽⁶⁾.

⁽³⁾ *Tools for Climate Change Adaptation.*

⁽⁴⁾ REPowerEU: *Affordable, secure and sustainable energy for Europe.*

⁽⁵⁾ REPowerEU: *Affordable, secure and sustainable energy for Europe.*

⁽⁶⁾ *Green growth and competitiveness in EU climate policy: paradigm shift or „plus de la même chose”?*, Oscar Fitch-Roy i Ian Bailey, lipiec 2023 r.

3. Uwagi ogólne

3.1. EKES podkreśla, że jakość środowiska ma kluczowe znaczenie dla zdrowia ludzi oraz dla zrównoważonego, sprzyjającego włączeniu społecznemu, odpornego i trwałego wzrostu gospodarczego. Oczywiście jest, że środowisko wpływa na zdrowie ludzi. Oznacza to, że dla zdrowych gospodarek państw członkowskich UE potrzebujemy zdrowych ludzi, aby przyczyniali się do większej wydajności pracy. To prowadzi do większej konkurencyjności, wyższego poziomu życia i wysokiej jakości wzrostu gospodarczego.

3.2. EKES zwraca uwagę, że właściwą reakcją na zmianę klimatu jest wykorzystanie nowej szansy, jaką stwarza w tej dziedzinie potencjał technologiczny i innowacyjny dla gospodarki i przedsiębiorstw. Opóźniona reakcja na szczęblu UE na to historycznie bezprecedensowe wyzwanie może doprowadzić do dalszego spadku pozycji państw UE w gospodarce światowej pod względem udziału w światowym PKB (który spadł z 25 % do 18 % w latach 2005–2023) ⁽⁷⁾.

3.3. Mierząc się ze skutkami kryzysu klimatycznego, należy odnieść się do poszczególnych instrumentów związanych z ryzykiem fizycznym i ryzykiem transformacji ⁽⁸⁾:

3.3.1. Narzędzia ICT: narzędzia te mają niezastąpioną rolę w transformacji. W radzeniu sobie ze skutkami negatywnych skutków zmiany klimatu dla całej gospodarki konieczne będzie systematyczne i obiektywne informowanie i podnoszenie świadomości na temat wniosków z analiz dotyczących dodatkowych kosztów niezbędnych inwestycji. Konieczne wydaje się opracowanie jasnej oceny skutków skierowanej do ogółu społeczeństwa, przedstawiającej dane uzasadniające podjęcie skoordynowanych działań na dużą skalę w odpowiedzi na zmianę klimatu.

3.3.2. Zachęty: konieczne będzie skupienie się na opracowywaniu i wdrażaniu odpowiednich polityk i instrumentów, aby zachęcić do akceptacji działań w zakresie zmiany klimatu. Przykładem są tu: unijny system handlu uprawnieniami do emisji (EU ETS), przyjazne dla środowiska i klimatu instrumenty podatkowe oraz ramy zrównoważonego finansowania oparte na zasadzie podwójnej istotności, umożliwiające sektorowi pośrednictwa finansowego finansowanie transformacji ekologicznej. Ponadto inne zachęty, takie jak dotacje, będą musiały być ukierunkowane na zrównoważenie klimatyczne i środowiskowe, w szczególności w dziedzinie efektywności energetycznej, odnawialnych źródeł energii, gospodarki o obiegu zamkniętym, czystej mobilności, użytkownika gruntów w sektorach rolnym i leśnym itp.

3.3.3. Instrumenty regulacyjne i sankcje: egzekwowalność przepisów, celów i określonych wymogów w ramach Zielonego Ładu oraz celów zrównoważonego rozwoju na 2030 r., które są jasno określone w pakiecie „Gotowi na 55” ⁽⁹⁾. W tym miejscu należy podkreślić, że kluczowe wskaźniki muszą być prawnie wiążące zarówno dla całej UE, jak i proporcjonalnie dla poszczególnych zainteresowanych stron, a w przypadku nieprzestrzegania przepisów powinno być możliwe nakładanie natychmiastowych i skutecznych sankcji z praktycznym zastosowaniem systemu egzekwowania. Europejski Zielony Ład obejmuje również cele i środki sektorowe. Istnieje kilka mechanizmów, które można zastosować w przypadku nieprzestrzegania prawnie wiążących celów.

3.3.4. Wpływ na pracowników i warunki pracy: osiągnięcie celów klimatycznych nie powinno negatywnie wpływać na płace i warunki pracy mimo potrzebnych znacznych inwestycji. Zmianę klimatu należy postrzegać jako szansę inwestycyjną na tworzenie umiejętności i budowanie partnerstw z pracownikami i społeczeństwem obywatelskim z myślą o sukcesie środków dotyczących transformacji klimatycznej. Dla budowania zaufania i dla powodzenia transformacji klimatycznej zasadnicze znaczenie mają chronione miejsca pracy, ponieważ żadna transformacja nie może się obejść bez transformacji społecznej.

3.4. EKES uważa, że skoordynowana reakcja na zmianę klimatu może stanowić istotny bodziec dla ogólnego wzrostu gospodarki UE w obszarach określonych w pakiecie „Gotowi na 55”, pod warunkiem że ocena *ex ante* intensywności inwestycji i zwrotu z inwestycji zostanie przeprowadzona zgodnie z oceną skutków.

⁽⁷⁾ World Economic Outlook Database.

⁽⁸⁾ Key steps to manage climate risks to protect people and prosperity.

⁽⁹⁾ Komisja z zadowoleniem przyjmuje zakończenie prac nad kluczowym pakietem legislacyjnym „Gotowi na 55”, dzięki któremu UE znajduje się na dobrej drodze do przekroczenia celów na 2030 r., komunikat prasowy z 9 października 2023 r.

3.5. EKES przewiduje, że reakcja na zmianę klimatu może mieć pozytywny wpływ w perspektywie długoterminowej, zwłaszcza jeśli chodzi o wyeliminowanie negatywnych efektów zewnętrznych, oraz że umożliwi ona bardziej wydajną alokację kapitału na rzecz bardziej produktywnych i wydajnych sektorów i obszarów działalności. Dlatego wprowadzenie istotnych zmian strukturalnych – najbardziej znaczących od ostatnich dwustu lat – wymaga ogromnych inwestycji, ale może doprowadzić do powstania bardziej produktywnego, wydajniejszego i zasobooszczędnego systemu gospodarczego⁽¹⁰⁾. W tym kontekście gospodarkę o obiegu zamkniętym należy postrzegać jako ważny instrument, obok rynku odpadów i gospodarowania odpadami.

3.6. EKES zauważa, że historyczny proces transformacji będzie wymagał zwiększenia ogólnych inwestycji w rozwój nowych sektorów, technologii, obszarów działalności i działalności gospodarczej, m.in. małych i średnich przedsiębiorstw, co może również spowodować zakłócenia istniejących łańcuchów wartości i konieczność dostosowania się do nowych warunków (przejście przemysłu wydobywczego i ciężkiego na nową czystą energię oraz przemysł wytwórczy o niskim lub zerowym poziomie zanieczyszczeń).

3.7. Zdaniem EKES-u obecny proces inflacyjny, który powoli się kończy, a w którym przeważa inflacja powodująca wzrost kosztów i istotną rolę odgrywa premia z tytułu ryzyka, doprowadził do podziału na grupy ludności mniej i bardziej podatne na zagrożenia w różnych krajach UE. Zmiana klimatu, podobnie jak kryzys energetyczny, może przełożyć się na silny asymetryczny wstrząs na rynku pracy i kapitału. Trzeba się na niego przygotować, w jak największym stopniu zapobiegać jego potencjalnym negatywnym konsekwencjom i zapewnić większe wsparcie tym regionom, które najbardziej ucierpią.

3.8. EKES uważa, że gospodarka, która jest strukturalnie przygotowana do reagowania na zmianę klimatu, będzie bardziej odporna na potencjalne skutki inflacyjne (spowodowane na przykład poważnymi wahaniami klimatu wpływającymi na wyniki gospodarcze i wydajność pracy w otoczeniu biznesowym), bez negatywnych skutków społecznych⁽¹¹⁾.

3.9. EKES doskonale zdaje sobie sprawę z tego, że środki związane z reakcją na zmianę klimatu stanowią poważne wyzwanie ilościowe i jakościowe dla rynku pracy w krajach UE. Brak wystarczająco szybkiej i solidnej reakcji na te środki może prowadzić do ograniczenia czasu pracy, co spowoduje wzrost bezrobocia⁽¹²⁾. Należy tu podkreślić, że odpowiednie instytucje i organizacje powinny reagować elastycznie, przygotowując kursy przekwalifikowania i programy adaptacyjne, a także tworząc lepsze warunki dla elastycznego rynku pracy w sektorach, w których istnieje duże zapotrzebowanie na pracę. Zmiana klimatu może zostać wykorzystana do ułatwienia procesów redystrybucji w UE.

3.10. Ponadto EKES zwraca uwagę na potrzebę poprawy całego systemu edukacji, w tym szkolenia zawodowego, oraz stworzenia warunków dla uczenia się przez całe życie zgodnych z wymogami pakietu „Gotowi na 55” i cyfrowego kompasu⁽¹³⁾. Ten proces transformacji w systemie edukacji będzie wymagał fundamentalnych zmian w wymaganiach w zakresie kształcenia, kwalifikacji i umiejętności siły roboczej. Ponieważ skutki gospodarcze katastrof naturalnych będą nieprzewidywalne dla wszystkich grup wiekowych w społeczeństwie, zasadnicze znaczenie będą miały umiejętności adaptacji stylu życia, reagowania na zmiany i angażowania się w zapobieganie negatywnym skutkom zmiany klimatu.

3.11. Odpowiednie przeciwdziałanie zmianie klimatu będzie wymagało ogromnych zasobów finansowych i poleganie wyłącznie na finansowaniu publicznym nie wydaje się wystarczające. EKES zaleca więc pełne przestrzeganie zasady ostrożności w finansach publicznych w ramach nowo przyjętych przepisów dotyczących zarządzania gospodarczego⁽¹⁴⁾.

⁽¹⁰⁾ 'European competitiveness and strategic autonomy' – *The European Union and the double challenge: strengthening competitiveness and enhancing economic security*, Paolo Guerrieri i Pier Carlo Padoan, luty 2024 r.

⁽¹¹⁾ *Green growth and competitiveness in EU climate policy: paradigm shift or „plus de la même chose”?*, Oscar Fitch-Roy i Ian Bailey, lipiec 2023 r.

⁽¹²⁾ *3 ways the climate crisis is impacting jobs and workers*, Światowe Forum Ekonomiczne, październik 2023 r.

⁽¹³⁾ *Cyfrowa dekada Europy: cele cyfrowe na 2030 r.*

⁽¹⁴⁾ *Tools for Climate Change Adaptation*.

3.12. EKES zwraca uwagę, że oprócz funduszy publicznych dostępne są znaczne prywatne środki finansowe, np. w funduszach ubezpieczeniowych i emerytalnych, oraz ogólnie wysokie oszczędności (często przechowywane na rachunkach bieżących lub oszczędnościowych i pozostawiane na nich przez długi okres), które można by skuteczniej wykorzystywać, zgodnie z obietnicą unii rynków kapitałowych. Środki te mogłyby zostać wykorzystane do finansowania odpowiedniej reakcji na zmianę klimatu, przy jednoczesnym przestrzeganiu rygorystycznych finansowych zasad ostrożnościowych.

3.13. EKES uważa, że istnieje możliwość uzyskania zwrotu z wykorzystania funduszy publicznych poprzez zastosowanie instrumentów finansowych, które dzięki cyklowi obrotu zapewniają większą ilość środków w porównaniu z dotacjami, pod warunkiem, że poszczególne transakcje przechodzą test kwalifikowalności do korzystania z tego rodzaju finansowania.

3.14. EKES zwraca uwagę, że ogólny bilans zewnętrzny gospodarki, na który znacząco wpływa konkurencyjność UE, powinien zostać wzmocniony (nadwyżka na rachunku obrotów bieżących bilansu płatniczego), a nie osłabiony (deficyt obrotów bieżących) w wyniku zmiany klimatu. Jednocześnie należy pamiętać, że globalne procesy gospodarcze będą nadal ewoluować, choć nie w tym samym czasie i z wykorzystaniem tych samych instrumentów.

3.15. EKES podkreśla, że w celu wzmocnienia konkurencyjności gospodarki UE i utrzymania nadwyżki bilansu płatniczego należy monitorować rozwój sytuacji w centrach potęg gospodarczych, zwłaszcza w USA i Chinach, a także w innych wysoce dynamicznych gospodarkach wschodzących, zwłaszcza w krajach Azji Południowo-Wschodniej ⁽¹⁵⁾.

3.16. EKES wzywa do włączenia dialogu społecznego i rokowań zbiorowych do dyskusji na temat transformacji klimatycznej na wszystkich poziomach. Ważne jest, aby sprawiedliwie dzielić się wysiłkami na rzecz budowania niezbędnej akceptacji ze strony pracowników i ogółu społeczeństwa dla przyjęcia neutralnego dla klimatu podejścia do produkcji towarów i usług.

4. Uwagi szczegółowe

4.1. EKES jest głęboko przekonany, że wszystkie narzędzia stosowane w odpowiedzi na kryzys klimatyczny powinny opierać się na rzeczywistej przewidywalności i być spójne z obecnymi głównymi trendami, które można zaobserwować zarówno w UE, jak i w kontekście regionalnym. Przy czym narzędzia te muszą być nie tylko spójne z celami bezpieczeństwa gospodarczego i konkurencyjności państw członkowskich UE, ale też specjalnie na te cele ukierunkowane ⁽¹⁶⁾.

4.2. EKES popiera wysiłki na rzecz przeprowadzenia trudnej transformacji, ale zwraca również uwagę, że wszystkie przyjęte i wdrożone środki powinny zmierzać do poprawy wyników gospodarczych i stabilności społecznej gospodarek państw członkowskich UE.

4.3. EKES zaleca, by różne środki obejmowały również możliwości wykorzystania i wspierania, przy większej (akceptowalnej) tolerancji, źródeł energii, które – choć nie będą optymalnymi źródłami energii na ostatnim etapie transformacji ekologicznej pod względem neutralności klimatycznej netto – będą miały w okresie przejściowym pozytywny wpływ na środowisko i klimat w porównaniu z obecnym stanem rzeczy. Nie należy jednak przedłużać okresów przejściowych bardziej niż jest to absolutnie konieczne, ponieważ spowolni to transformację ekologiczną, zarówno bezpośrednio, jak i pośrednio, poprzez ograniczenie innowacji w zakresie technologii odnawialnych.

4.4. EKES uważa, że takie rozumowanie powinno również obejmować większą swobodę w odniesieniu do tempa wdrażania odnawialnych źródeł energii, pod warunkiem że będą one nadal rozwijały się w różnych obszarach działalności gospodarczej i innych (np. w przemyśle, transporcie, mieszkalnictwie itp.) oraz że będą wdrażane zgodnie z realistycznym harmonogramem.

⁽¹⁵⁾ 'European competitiveness and strategic autonomy' – The European Union and the double challenge: strengthening competitiveness and enhancing economic security, Paolo Guerrieri i Pier Carlo Padoan, luty 2024 r.

⁽¹⁶⁾ 'European competitiveness and strategic autonomy' – The European Union and the double challenge: strengthening competitiveness and enhancing economic security, Paolo Guerrieri i Pier Carlo Padoan, luty 2024 r.

4.5. Komitet zwraca uwagę, że okresy zwiększonego ryzyka wynikającego z napięć geopolitycznych i niepewności geoeconomicznej prowadzą do stosunkowo głębokich zmian zachowań w kierunku oszczędności energii. W tym kontekście należy podjąć środki w zakresie efektywności energetycznej. Stosunkowo duże inwestycje, przy szerokim wsparciu z unijnych źródeł finansowania, powinny być przeznaczone na jakościowe przekształcenie budynków publicznych, komercyjnych i mieszkalnych, z uwzględnieniem szczególnych uwarunkowań krajowych. Znaczna przewaga konkurencyjna UE w całym łańcuchu wartości mogłaby polegać na produkcji, instalacji i serwisowaniu komponentów i urządzeń zwiększających efektywność energetyczną przy trudnym przechodzeniu na odnawialne źródła energii.

4.6. EKES wzywa Komisję Europejską do przeprowadzenia jasnej, zrozumiałej i przekonującej oceny potrzeb (eliminacja negatywnych skutków efektów zewnętrznych dla gospodarek i społeczeństw państw członkowskich UE, a także całej UE w dziedzinie ochrony klimatu i środowiska) oraz kosztów (inwestycje niezbędne do zaspokojenia potrzeb, w formie podstawowej orientacyjnej struktury określonej w zależności od celu, źródła i rodzaju finansowania).

4.7. Ta ocena potrzeb i kosztów powinna być regularnie aktualizowana i oceniana w świetle zmieniających się warunków w kontekście zmian geoeconomicznych oraz powinna być przekazywana podmiotom zaangażowanym w procesy decyzyjne, a także ogółowi społeczeństwa.

4.8. Ponadto EKES zwraca uwagę na potrzebę zobowiązania się do udostępniania danych do oceny potrzeb i kosztów, aby zawierała ona wyniki analiz wpływu zielonej transformacji na makroekonomię, stabilność finansową i rynek pracy oraz na bezpieczeństwo gospodarcze, żywnościowe, energetyczne i zdrowotne⁽¹⁷⁾. Analizy te mogłyby podlegać ocenie w ramach europejskiego semestru.

4.9. Ponadto, aby wzmocnić trwałą konkurencyjność gospodarki UE, EKES zaleca, by Komisja Europejska monitorowała wyniki i doświadczenia związane z wdrażaniem ustawy o obniżeniu inflacji (IRA⁽¹⁸⁾) w Stanach Zjednoczonych w celu zapewnienia zgodności i ewentualnej synergii z USA oraz wzmocnienia partnerstwa strategicznego UE–USA.

4.10. W 2026 r. EKES oczekuje bardziej konkretnych analiz oceny skutków środków związanych z wprowadzeniem mechanizmu dostosowywania cen na granicach z uwzględnieniem emisji CO₂ (CBAM). Zaleca zatem, by Komisja Europejska przeprowadziła dogłębną ocenę, która mogłaby wnieść cenny wkład w większą zgodność transformacji ekologicznej z innymi obszarami gospodarki światowej.

4.11. Analizując negatywne skutki kryzysu klimatycznego dla różnych sektorów i obszarów działalności w całej UE, należy ustanowić wspólną bazę danych, zarówno w poszczególnych państwach członkowskich, jak i na szczeblu UE. EKES wzywa więc Komisję Europejską do opracowania kompleksowej bazy danych dla kluczowych wskaźników dotyczących fizycznych zagrożeń związanych ze zmianą klimatu.

4.12. Koszt społeczny emisji dwutlenku węgla, odpowiadający wartości pieniężnej szkód wyrządzonych w społeczeństwie przez każdą dodatkową tonę metryczną emisji CO₂, powinien stać się kluczowym wskaźnikiem kształtującym politykę klimatyczną w UE. Średni koszt każdej dodatkowej tony CO₂ wynosi obecnie 185 USD (czyli 3,6 razy więcej niż obecne szacunki rządu USA wynoszące 51 USD za t CO₂)⁽¹⁹⁾. Oznacza to, że zaniżamy obecnie trzykrotnie społeczny koszt emisji dwutlenku węgla. W Europie w cenie emisji dwutlenku węgla, którą mierzy się za pomocą cen uprawnień do emisji EU ETS (53–79 EUR za tonę w 2024 r.), również znacznie zaniża się koszt społeczny.

⁽¹⁷⁾ Opinia EKES-u „Przeciwdziałanie wpływowi zmiany klimatu i degradacji środowiska na pokój, bezpieczeństwo i obronność”, Dz.U. C, C/2024/2106, 26.3.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/2106/oj>.

⁽¹⁸⁾ Inflation Reduction Act.

⁽¹⁹⁾ Rennert, K., Errickson, F., Prest, B.C. i in. *Comprehensive evidence implies a higher social cost of CO₂*. Nature 610, 687–692 (2022).

4.13. Zmiana klimatu będzie bardzo szkodliwa dla zdrowia ludzi. Będzie miała bezpośredni wpływ na ludzi i zwiększy ryzyko chorób przenoszonych przez środowisko i zwierzęta. Największym zagrożeniem dla zdrowia ludzkiego związanym ze zmianą klimatu będą choroby zakaźne wynikające z wyższych temperatur, suszy i niedoboru wody, ulewnych deszczów, powodzi i ocieplenia oceanów. Przewiduje się, że zmiana klimatu zaostrzy około 58 % chorób zakaźnych dotyczących ludzi ⁽²⁰⁾. W tym kontekście EKES zaleca Komisji Europejskiej opracowanie strategicznego planu ochrony ludności przed skutkami kryzysu klimatycznego i jego wpływem na choroby zakaźne.

4.14. EKES zwraca uwagę, że postępujący wzrost temperatury może prowadzić do trwałych susz powodujących tzw. migrację klimatyczną, co pociąga za sobą negatywne konsekwencje gospodarcze ⁽²¹⁾. Należy zatem skupić się na głównych czynnikach, które mają znaczący wpływ na zmianę klimatu, takich jak rosnące ilości odpadów, a także nadmierne zużycie energii oraz żywności i odzieży. Wszystko to doprowadzi do niezrównoważonej produkcji, a w konsekwencji do dalszego zanieczyszczenia środowiska, zagrażając życiu ludzkiemu na naszej planecie.

4.15. Zmiana klimatu prowadzi do niedoboru wody. Ponadto może się zwiększyć ryzyko niskiej jakości wody oraz niedoborów wody do produkcji rolnej i dla turystyki (ograniczony śnieg w zimie i niedobór wody w miesiącach letnich), a także niewystarczającej ilości wody do produkcji energii. Zagrożony jest sektor rolnictwa, podobnie jak logistyka. Dlatego przydatne byłyby kompleksowe ramy gospodarki wodnej. Ryzyko niedoboru wody może również spowolnić trwający już proces łagodzenia zmiany klimatu ⁽²²⁾ ⁽²³⁾.

4.16. EKES podkreśla potrzebę stopniowego ograniczania dopłat do paliw kopalnych, które niezwykle zanieczyszczają środowisko i są bardzo szkodliwe dla zdrowia publicznego. Ponadto konieczne byłoby wprowadzenie podatku od emisji dwutlenku węgla i opłat za emisję gazów cieplarnianych. W 2022 r. łączna kwota dotacji wyniosła 7 bln USD, co stanowi 7,1 % światowego PKB ⁽²⁴⁾. W ciągu dwóch lat od 2020 r. do 2022 r. dotacje do paliw kopalnych wzrosły o 2 bln USD. W latach 2015–2021 dotacje do paliw kopalnych były stosunkowo stabilne i wynosiły około 56 mld EUR, ale w 2022 r. wzrosły do 123 mld EUR ⁽²⁵⁾.

4.17. Zmiana klimatu będzie bardzo szkodliwa dla stabilności sektora finansowego, zarówno dla bankowości, jak i ubezpieczeń. EKES zwraca uwagę, że rosnące ryzyko w sektorze finansowym i odporność na nie powinny stanowić podstawy dla podejmowania decyzji ⁽²⁶⁾. Ważne jest zatem, aby wszystkie wskaźniki były kompleksowe. Ponadto istotne jest stworzenie warunków umożliwiających przekształcenie ryzyka związanego z klimatem w sposób zapewniający zrównoważone inwestycje oraz zapobiegający w miarę możliwości powstawaniu ogromnej ilości aktywów osieroconych.

4.18. Biorąc pod uwagę historycznie nieprzewidywalne i bezprecedensowe skutki zmiany klimatu, konieczne będzie przeznaczenie ogromnych środków finansowych na pokrycie szkód i strat spowodowanych kryzysem klimatycznym i jego wpływem na zdrowie ludzi. Dostępne zasoby publiczne są bardzo ograniczone. EKES zaleca, by Komisja Europejska rozważyła utrzymanie w rezerwie środków finansowych, które zostaną wykorzystane w krytycznych momentach w celu zaradzenia skutkom kryzysu klimatycznego, w formie instrumentu lub funduszu nadzwyczajnego. Zachęca się Komisję Europejską do przeanalizowania takich narzędzi finansowych, które mogłyby być wykorzystane przez państwa członkowskie do ich własnej ochrony.

4.19. EKES podkreśla, że zmiana klimatu będzie miała negatywny wpływ na społeczeństwa i może pogłębić nierówność w dochodach oraz zwiększyć ubóstwo ⁽²⁷⁾. Wszystkie podmioty zaangażowane w proces decyzyjny powinny zatem uwzględnić te zmiany i, w stosownych przypadkach, stworzyć siatkę bezpieczeństwa socjalnego. W związku z transformacją konieczne stają się kompleksowe reformy koncentrujące się na zrównoważonym rozwoju, inkluzywności, odporności i sprawiedliwości społecznej.

⁽²⁰⁾ Mora C. i in., *Over half of known human pathogenic diseases can be aggravated by climate change*, Nature Climate Change 12(9), s. 869-875 (DOI: 10.1038/s41558-022-01426-1), 2022 r.

⁽²¹⁾ *The climate crisis, migration, and refugees*, John Podesta, lipiec 2019 r.

⁽²²⁾ *Water abstraction by source and economic sector in Europe*, EEA, 2022 r.

⁽²³⁾ Opinia EKES-u „Polityka wodna – między pustynnieniem a bezpieczeństwem – czas na niebieską dyplomację”, Dz.U. C, C/2023/862 z 8.12.2023, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2023/862/oj>.

⁽²⁴⁾ *Fossil Fuel Subsidies Surged to Record \$7 Trillion*, Simon Black, Ian Parry, Nate Vernon, sierpień 2023 r.

⁽²⁵⁾ *Fossil fuel subsidies*, EEA, listopad 2023 r.

⁽²⁶⁾ *Climate-related financial risks are a major challenge*, Wspólne Centrum Badawcze, marzec 2024 r.

⁽²⁷⁾ *The climate crisis and its effect on vulnerable groups*, streszczenie prasowe EKES-u, grudzień 2023 r.

4.20. Zmiana klimatu będzie miała wpływ na potencjalne kryzysy w przyszłości. W szóstym sprawozdaniu oceniającym Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu (IPCC) określono cztery zagrożenia dla Europy wynikające ze zmiany klimatu w nadchodzących dziesięcioleciach, z których trzy wiążą się z upałami i suszą: a) wzrost śmiertelności i zachorowalności populacji oraz zakłócenia ekosystemu spowodowanego upałami; b) straty w produkcji rolnej spowodowane połączeniem upałów i suszy; c) niedobór wody w poszczególnych sektorach ⁽²⁸⁾, ⁽²⁹⁾.

4.21. Nasza cywilizacja żyje obecnie w świecie, w którym wszystko jest powiązane. Wszystkie kraje zmagają się ze wspólnym wrogiem, jakim jest zmiana klimatu, choć nie wszystkie są lub będą w równym stopniu nią dotknięte. Zdaniem EKES-u, aby w jak największym stopniu wyeliminować negatywne skutki zmiany klimatu i zachować życie na naszej cennej planecie dla przyszłych pokoleń, pilnie potrzebna jest konstruktywna współpraca i skoordynowane działania ze strony wszystkich krajów i wszystkich zainteresowanych stron na całym świecie, w tym odpowiednich wielostronnych instytucji.

Bruksela, dnia 23 października 2024 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Oliver RÖPKE

⁽²⁸⁾ Bednar-Friedl, B. i in., 2022, Rozdział 13: *Europe, Climate change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability*. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change, Cambridge University Press, Cambridge, UK.

⁽²⁹⁾ Bednar-Friedl, B. i in., 2022, Europa. w: „Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability”. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change, Cambridge University Press, Cambridge, UK, i Nowy Jork, NY, ss. 1817–1927.

ZAŁĄCZNIK

Następujące punkty opinii sekcji, które uzyskały poparcie co najmniej jednej czwartej oddanych głosów, zostały zmienione wskutek przyjęcia poprawek przez Zgromadzenie (art. 74 ust. 4 regulaminu wewnętrznego):

Poprawka 3

ECO/645

Zmiana klimatu i jej wpływ na gospodarkę

Punkt 1.3

Zmienić:

Opinia sekcji	Poprawka
EKES podkreśla, że należy niezwłocznie przyjąć oraz wdrożyć wszelkie niezbędne środki dla ograniczenia emisji (łagodzenie) i przystosowania się do nowych warunków (dostosowanie), w tym wprowadzić ceny na emisje i podatki od emisji dwutlenku węgla, zgodnie z ostatnimi zaleceniami Komisji Europejskiej.	EKES podkreśla, że należy niezwłocznie przyjąć oraz wdrożyć wszelkie niezbędne środki dla ograniczenia emisji (łagodzenie) i przystosowania się do nowych warunków (dostosowanie), w tym wprowadzić ceny na emisje i podatki od emisji dwutlenku węgla, zgodnie z ostatnimi zaleceniami Komisji Europejskiej. Koszt społeczny emisji dwutlenku węgla, odpowiadający wartości pieniężnej szkód wyrządzonych w społeczeństwie przez każdą dodatkową tonę metryczną emisji CO₂, powinien stać się kluczowym wskaźnikiem kształtującym politykę klimatyczną w UE.

Wynik głosowania

Za: 60

Przeciw: 57

Wstrzymało się: 18

Poprawka 5

ECO/645

Zmiana klimatu i jej wpływ na gospodarkę

Punkt 2.2

Zmienić:

Opinia sekcji	Poprawka
Koszty braku działań na rzecz przeciwdziałania zmianie klimatu będą bardzo wysokie. Wstępne szacunki wskazują, że roczne koszty w latach 2024–2030 wyniosą 600 mld EUR. Odroczenie finansowania na działania zarówno dla łagodzenia zmiany klimatu, jak i przystosowania się do niej bardzo negatywnie odbije się na całej gospodarce, infrastrukturze i rolnictwie, a także na zdrowiu ludności. Dlatego zmiana klimatu powinna być jednym z głównych priorytetów państw członkowskich UE. Z instytucjonalnego	Koszty braku działań na rzecz przeciwdziałania zmianie klimatu będą bardzo wysokie. Wstępne szacunki wskazują, że roczne koszty w latach 2024–2030 wyniosą 600 mld EUR. Straty gospodarcze wynikające z większej śmiertelności, gorszego stanu zdrowia, mniejszej wydajności oraz krótszego życia będą miały bezpośredni wpływ na perspektywy gospodarcze, zwłaszcza biorąc pod uwagę wykładniczy (nie linearny) rodzaj oddziaływania każdej dodatkowej tony emitowanego CO₂. Na przykład zgodnie ze sprawozdaniem

Opinia sekcji	Poprawka
<p>punktu widzenia przyjęcie Zielonego Ładu[1] wprowadziło szereg istotnych i systemowych wymogów w zakresie walki ze zmianą klimatu oraz jej nieprzewidywanym i bezprecedensowym wpływem na wszystkie ważne obszary oddziaływające na gospodarkę UE.</p> <p>[1] Realizacja Europejskiego Zielonego Ładu.</p>	<p>Lancet Countdown z 2023 r. [1] w skali całego świata w 2023 r. stracono 490 mld godzin produktywności pracy z powodu samych fal upałów, a liczba ta będzie nadal rosła, zważywszy na tendencje w tym zakresie. Dlatego też odroczenie finansowania na działania zarówno dla łagodzenia zmiany klimatu, jak i przystosowania się do niej bardzo negatywnie odbije się na całej gospodarce, infrastrukturze i rolnictwie, a także na zdrowiu ludności. Z tych rozważań jasno wynika, że zmiana klimatu powinna być głównym priorytetem politycznym UE i państw członkowskich. Z instytucjonalnego punktu widzenia przyjęcie Zielonego Ładu[2] wprowadziło szereg istotnych i systemowych wymogów w zakresie walki ze zmianą klimatu oraz jej nieprzewidywanym i bezprecedensowym wpływem na wszystkie ważne obszary oddziaływające na gospodarkę UE.</p> <p>[1] Sprawozdanie Lancet Countdown z 2023 r. w sprawie zdrowia i zmiany klimatu.</p> <p>[2] Realizacja Europejskiego Zielonego Ładu.</p>

Wynik głosowania

Za:	63
Przeciw:	56
Wstrzymało się:	18

Poprawka 7

ECO/645

Zmiana klimatu i jej wpływ na gospodarkę

Punkt 4.12

Dodać nowy punkt

Umieścić po istniejącym punkcie – na tym samym poziomie

Opinia sekcji	Poprawka
	<p>Koszt społeczny emisji dwutlenku węgla, odpowiadający wartości pieniężnej szkód wyrządzonych w społeczeństwie przez każdą dodatkową tonę metryczną emisji CO₂, powinien stać się kluczowym wskaźnikiem kształtującym politykę klimatyczną w UE. Średni koszt każdej dodatkowej tony CO₂ wynosi obecnie 185 USD (czyli 3,6 razy więcej niż obecne szacunki rządu USA wynoszące 51 USD za t CO₂)[1]. Oznacza to, że zaniżamy obecnie trzykrotnie społeczny koszt emisji dwutlenku węgla. W Europie w cenie emisji dwutlenku węgla, którą mierzy się za pomocą cen uprawnień do emisji EU ETS (53–79 EUR za tonę w 2024 r.), również znacznie zaniża się koszt społeczny.</p>

Opinia sekcji	Poprawka
	[1] Rennert, K., Errickson, F., Prest, B.C. i in. <i>Comprehensive evidence implies a higher social cost of CO₂</i> . <i>Nature</i> 610, 687–692 (2022). https://doi.org/10.1038/s41586-022-05224-9

Wynik głosowania

Za:	67
Przeciw:	61
Wstrzymało się:	9